

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN IN OOSTENDE

door Norbert HOSTYN

“Standbeelden en andere monumenten in de openbare ruimte : we lopen er dagelijks langs, meestal zonder er lang bij stil te staan. Ze herinneren aan een gebeurtenis, betuigen eer aan een belangrijk persoon, drukken een gevoel van gedeelde trots uit... Monumenten doen een gooi naar de eeuwigheid.”

(uit : Middelheimmuseum, brochure voor tentoonstelling “Nieuwe Monumenten”, 2010)

De laatst verschenen bijdrage van deze reeks –per abuis als “slot” aangekondigd- verscheen in het decembernummer van 2010.

CXXXI – ENSEMBLE SCULPTUREN OP BINNENKOER GRAND HOTEL FONTAINE

Verdwenen, eertijds Langestraat

Diverse sculpturen ter versiering van de binnenkoer; grotendeels vernield tijdens een beschieting in W.O.I

Beeldhouwer onbekend; mogelijk diverse beeldhouwers want op foto's lijkt het een lukraak samengesteld allegaartje.

Iconografie :

OOIB1/160

Beeldbank Oostende FT/B3436 (na beschieting)

CXXXII – SCULPTUREN ROND SIERNIS IN TRAPHALL VAN KURSAAL II

Verdwenen

Monumentale decoratieve nis bedoeld als blikvanger in de trappenhall; geflankeerd door twee kariatiden en bekroond door een gebroken driehoeksfronton waarboven het wapenschild van Oostende, geflankeerd door twee zittende putti.

Ca. 1875-1878.

Eén van de weinige decoratieve elementen in dit overigens bijzonder kaal aangeklede gebouw van architecten Naert en Laureys.

Verdwenen tijdens de renovatie van het Kursaal (ca. 1905); verdere historiek van de sculpturen onbekend.

Beeldhouwer onbekend.

Iconografie :

OOIB4/6.

CXXXIII – GEVELSCULPTUREN SCHOUWBURG

Verdwenen, eertijds Van Iseghemlaan

De schouwburg naar plannen van Alban Chambon werd ingehuldigd in 1905.

>Twee gevleugelde allegorische figuren die elk een lauwerkroon omhooghouden op de zuilen die de glazen luifel voor de inkom schraagden (nogal gelijkend op deze op de Graaf de Smet de Naeyerbrug, maar kleiner).

>Vier figuren boven de loggia.

Verdwenen tijdens W.O.I –wellicht in het kader van opeising van metalen door de bezetter- en nooit vervangen. Op de loggia achteraf kwamen siervazen i.p.v. replicas van de beelden. Op de zuilen van de luifel werd niets meer geplaatst.

Beeldhouwer : duidelijk Julien Dillens, één van Chambons vaste medewerkers voor gevelsculpturen en die ook betrokken was in de decoratie van het Kursaal en de Graaf de Smet de Naeyerbruggen en die net in die periode overleed.

Iconografie :

OOIB2/81.

Beeldbank Oostende : PK/B1115, PK/B1128, PK/B0475.

J.-P. MIDANT, La fantastique architecture d'Alban Chambon, p. 239.

CXXXIV – GEVELSCULPTUREN KONINKLIJK ATHENEUM

a. Rogierlaan

Architect Achille Raoux.

>Drie bas-reliëfs boven vensters met o.a. chemie-symboliek, aardrijkskunde (wereldbol), caduceus.

Beeldhouwer onbekend.

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/B0767.

b. Leon Spilliaertstraat

Architect Caluwaerts.

>Minervabuste op de voorgevel.

>verwerkt in de voorgevel : basreliëfs met portretmedaillons die telkens een leerdiscipline voorstellen met eronder brandende toortsen.

Beeldhouwer onbekend.

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/C1119.

CXXXV – GEVELSCULPTUREN VLEESMARKT

Verdwenen; eertijds Vleesmarkt, Kapucijnenstraat

In steen gebeitelde koppen van een os, een kalf en een varken. De sculpturen werden geïntegreerd in het torentje van de in 1902-1903 gebouwde overdekte Vleesmarkt langs de Kapucijnenstraat. Gesloopt in de vroege jaren '50.

Verdere historiek onbekend. Het lijkt onwaarschijnlijk dat deze koppen bij de sloop vernield zouden zijn : méér waarschijnlijk is dat ze gerecupereerd werden door de aannemer en door hem verkocht.

Beeldhouwer : Karel De Kesel.

Iconografie :

Detailfoto's zijn niet gekend.

OOIB1/159 (de ossenkop –met horens- is vaag te zien aan de toren, net boven het hekken, zo'n 4, 20 m boven de begane grond; een vergrootglas helpt!).

CXXXVI – ZEEMONSTERS. GEVELSCULPTUUR VAN OUD POLITIEBUREEL - HAZEGRAS

Nu deels in de Schietbaanstraat

Afkomstig van het in 1905 gebouwde politiebureau op de Hazegraswijk. De sculptuur vormde een soort muurfontein met een waterbekken, op de hoek van het gebouw.

Gerecupereerd na de sloop van het politiebureau ca. 1950 en verworven door oesterkweker Raoul Halewyck die het verwerkte in een soort kapelletje nabij zijn oesterputten aan de Schietbaanstraat.

Iconografie :

Detailfoto's in situ zijn niet gekend.

Beeldbank Oostende : M002377.

CXXXVII – GEVELSCULPTUUR HUIS DEWEERT

Alfons Pieterslaan 12

Figuratieve sculptuur onder de erker van de eerste verdieping. De beeldhouwer is Prosper Baeyns (1874-1928). Zijn aangenomen dochter zou model gestaan hebben voor het meisjeshoofd.

CXXXVIII – GEVELSCULPTUREN VOLKSBOND

Verdwenen; eertijds Kan. Dr. Louis Colensstraat

Architect Henri Carbon; ingehuldigd op 5 oktober 1913; gesloopt.

>heiligenbeeld

>reliëfs met emblemen van diverse beroepssectoren in timpanen onder vensters eerste verdieping

>basreliëf met bijenkorf omgeven door rankwerk en wapenschilden boven de bogen van de ingang

De beeldhouwer was Prosper Baeyns.

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/D0514.

CXXXIX - GEVELSCULPTUREN HOTEL MAJESTIC

Verdwenen

Bij de renovatie van het hotel hoek Albert I-Promenade/ Louisastraat tijdens het interbellum werd een gevel in art-decostijl opgetrokken waarin gevelsculptuur was geïntegreerd.

CXL – GEVELSCULPTUREN GERECHTSHOF

Canadaplein

Gebouwd 1936-1939

Architecten : Silvain Smis, F. Van Laere en Marcel Van Coillie (na wedstrijd 1935-1936)

>Bas-reliëfs in ceramiek naar ontwerpen van Jozef Cantré uit Gent (1890-1957)

Centraal boven de toegang : **allegorie op het Gerecht, de Visserij en de Industrie**

In het register eronder : **wapenschilden** Stad Oostende, Koninkrijk België en Provincie West-Vlaanderen

>Keramieken reliëfs tussen de vensters van gelijkvloers en verdieping : 5 motieven die telkens herhalen :

-Wetboek (Politierechtbank)

-Anker (Onderzoeksraad Zeevaart)

-Vis, schelp en druiventak (Rechtbank van Koophandel)

-Handdruk (Vredegerecht)

-Aambeeld en korenaren (Arbeidsrechtbank)

Iconografie :

Beeldbank Oostende M005021, M00 5156, M005157, M005158.

CXLI - DECORATIEVE GEVELSCULPTUUR O.L. VROUWECOLLEGE

Euphrosina Beernaertstraat

Architect Paul Félix; nieuwbouw van kort na W.O.II.

Vier basreliëfs in de geveltravee boven de schoolpoort en voor het trappenhuis.

Boek met passer, perkament met ganzenveer, klassiek kapiteel en zgn. borromeïsche ringen hier wellicht als godsdienstig symbool voor de Drieëenheid.

Beeldhouwer onbekend

Iconografie :

Vaag te zien op een foto uit 1952, Beeldbank Oostende FT/C1113

CXLII – GEVELSCULPTUUR STADHUIS

Vindictivelaan

Architect : Victor Bourgeois

Gebouwd 1956-1961 (in gebruik 1959)

>Wapenschild van de Stad Oostende in bas-reliëf aan de zuidelijke gevel door Gust Michiels (1922-2003). De uitvoering was nog niet begonnen toen het Stadhuis officieel opende.

In het interieur :

>Zeemeermin (muur traphall eerste verdieping; trap naast uurwerk).

Gemaakt voor de gevel van het Oostends Paviljoen op de Expo '58.

Ontwerp van Jo Maes; realisatie: Gust Michiels.

Iconografie :

Beeldbank Oostende PK/B0824, FT/D0150 en FT/D0828 (wapenschild); FT/C5393 (Zeemeermin; nog op Paviljoen Expo '58).

CXLIII – JANTJE VAN STEENE

Stene-Dorp

Terracottabeeld in 1980 geschonken aan Stene door de amateur-beeldhouwer Fernand Aneca. Aneca was leerling geweest van Willy Vanhuysse aan de Kunstacademie.

CXLIV – RELIËF KONING ALBERT I

Verdwenen; destijds Albert I-Promenade

Een nogal banaal basreliëfportret van Koning Albert I, ingewerkt in de gevel van Residentie Commodore, hoek Albert I-Wandeling/Zeeheldenplein/Boekareststraat/Van Iseghemlaan.

Pand gesloopt in 2003.

CXLV – HORSE POWER

Renbaan Wellington

Monumentale bronzen sculptuur van beeldhouwer Henri Lannoye (Aardenburg, 1946 – Bornem, 2006). De sculptuur is 694 cm hoog en stelt een steigerend paard met ruiter voor. Typisch is de "decompositie" in de figuratie die Lannoye in die fase van zijn werk graag gebruikte. De creatie van het beeld dateert van 1997-1998.

De sculptuur kwam er op initiatief van voormalig hotel-eigenaar Aimé Desimpel (1941-2002) die een zwak had voor paardensculpturen. In 1999 richtte hij zelfs een kunsttentoonstelling over het thema "paard" in op de Wellingtonrenbaan : "Pa-Art".

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/D1716

CXLVI – "LA DONNA"

Thermae-Palace, kant Koningin Astridlaan

cararamarmeren sculptuur uit 1990 van beeldhouwer Pablo Atchugarry (Montevideo, 1954).

CXLVII- "CARIATIDE"

Thermae-Palace, kant Koningin Astridlaan, parking tussen hotel en stedelijk zwembad

Crraramarmeren sculptuur uit 1998 van beeldhouwer Pablo Atchugarry (Montevideo, 1954). Geplaatst in 1998.

CXLVIII - ZONDER TITEL

Leffingestraat 1; voor het Vesaliusinstituut (HRIPMB)

Nonfiguratieve stenen sculptuur.

Beeldhouwer : Bart Soubry, hedendaags Oostends beeldhouwer die ook de –al reeds verwijderde– sculptuur voor de hall van toerisme Oostende, Monacoplein, vervaardigde.

CXLIX – GEVELRELIËFS VISMIJN

Vismijn

Taferelen in bas-reliëf met scènes uit het vissersleven aangebracht boven de grote zuidelijke en noordelijke ingangspoorten.

Beeldhouwer : August Michiels; ca. 1951.

Iconografie :

Beeldbank Oostende M009597, M009598, M000375.

CXL – GEVELBEELDEN “O.L.VROUW”

O.L.Vrouw ter Duinenkerk

In de westgevel in een nis boven de toegangspoort van de kerk. Een beeld van een O.L.V.-met-Jezuskind op de arm.

Het huidige beeld is niet het eerste beeld in die nis : voorheen stond er een (grotere) madonna met gevouwen handen (en zonder Jezuskind). Dat Mariabeeld kwam er pas in het begin van de 20ste eeuw : op de alleroudste oudste prentkaarten is het nog niet te zien; vanaf ca. 1905 wel. Het kwam er wellicht n.a.v. de restauratie van het kerkgebouw in dat jaar. Het overleefde de Eerste Wereldoorlog. Het lijkt een exemplaar van een seriematig gefabriceerd heiligenbeeld te zijn. Noch G. Billiet noch F. Dufait (de historici van het Duinenkerkje) geven er details over. Billiet vermeldde enkel dat het duidelijk zwaar beschadigd was geraakt (1981).

Wanneer juist het huidige beeld geplaatst werd is me onbekend. Uit wat voorafgaat valt af te leiden dat het na 1981 gebeurde. De sokkel werd duidelijk met enige rijen bakstenen verhoogd om het nieuwe, kleinere beeldje op een aanvaardbare manier in de nis te laten passen.

Iconografie :

OOIB3/195 (vroeger beeld).

F. DUFAIT, In en om het kerkje van Ensor, (Oostende, 1998).

Beeldbank Oostende MO11600 (huidig beeld); PK/B3223 (vroeger beeld).

CLI – GEVELBEELD “SINT-PIETER”

Eertijds boven kerkportaal Sint-Pieterskerk, Kerkstraat/Sint-Paulusstraat

Gevelbeeld geplaatst in nis boven portaal van de oude Sint-Pieterskerk. Het portaal lag min of meer in het verlengde van de Kerkstraat. Overleefde de brand van augustus 1896. Toen schrijver dezes in

1973 het portaal fotografeerde (Beeldbank Oostende M004777) stond het beeld nog in de nis. En het was –in zeer slechte toestand- in de late 20ste eeuw nog tentoongesteld in het museum in de oude kerktoeren, de “Peperbusse” (museum dat slechts enkele jaren bestond op initiatief van Pierre Claes).

Iconografie :

OOIB1/38; OOIB2/31.

Tekening Ernest George van het beeld in-situ (Mu.ZEE).

Beeldbank Oostende M004777, FT/D0549.

CLII – GEVELSCULPTUREN EN INTERIEURSCULPTUREN SINT-PETRUS EN PAULUSKERK

Kerk gebouwd tussen 1901 en 1907 naar plannen van Louis Delacenerie.

>sculpturen op de voorgevel (O.L.Vrouw, Sint-Petrus, Sint-Paulus) door J.B. Van Wint.

Van Wint kreeg 10.000 frank voor deze drie sculpturen. De leveringsdatum was bepaald op 15 juli 1907.

>sculpturen met voorstellingen van heilig verklaarde koninginnen aan de praalgrafkapel van Louise-Marie achter de kerk (Clothilde van Frankrijk, Bathildis van Celles, Elisabeth van Hongarije en Elisabeth van Portugal) door J.B. Van Wint.

>verdwenen : twee zuilen op het voorplein met daarop beelden van Sint-Livinus en Sint-Stefanus (deze zijn vernield tijdens W.O.I en nooit vervangen).

En in het interieur :

>sculpturen aan de vieringspijlers (Vier evangelisten) door Pieter Braecke.

Braecke kreeg 10.000 frank voor deze vier sculpturen. De leveringsdatum was bepaald op 1 mei 1905.

>preekstoel door beeldhouwer Pierre Peeters.

Het ontwerp was van architect Delacenerie. Peeters werd 15.600 frank betaald voor de opdracht (incl. het bij de preekstoel horend crucifix).

>kruisweg door Jan Gerrits.

Gerrits kreeg 10.500 frank voor deze 14 sculpturen en nog eens 5.700 frank voor het plaatsen.

Iconografie :

-Beeldbank Oostende FT/B1373, FT/B1345, FT/B1347 (evangelisten); FT/D0545 (preekstoel);

FT/C0978 (verdwenen pinakelbeelden Livinus en Stefanus te zien op zuilen aan voorplein);

FT/B0273 (praalgraf).

-OOIB1/47 (Stefanus en Livinus).

Literatuur :

C. METDEPENNINGHEN & M.M. CELIS, Pieter Braecke beeldhouwer. Als de ziele luistert, Monumenten & Landschappen Cahier 18, Brussel (Vlaamse Overheid – Ruimte & Erfgoed), 2009 (ISBN 978-90-403-0294-7)

CLIII - PORTAALTIMPANEN SINT-JOZEFSKERK

Gentstraat/Antwerpenstraat, voorplein Sint-Jozefskerk

Kerk gebouwd 1897-1901 in neogotische stijl naar ontwerp van stadsarchitect Auguste Verraert.

De timpanen boven de drie ingangsportalen met taferelen uit het leven van Sint-Jozef zijn gesculpteerd door Pieter Braecke (1858-1938), een beeldhouwer die van realisme evolueerde naar symbolisme en art nouveau.

Hoofdportaal : Heilige Familie en Heilige Drievuldigheid.

Linkerportaal : De droom van Jozef.

Rechterportaal : De dood van Jozef.

Gereinigd: najaar 2009.

Pieter Braecke leverde ook beeldhouwwerk voor Kursaal III.

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/D0561, MO11546, MO11549.

Literatuur :

C. METDEPENNINGHEN & M.M. CELIS, Pieter Braecke beeldhouwer. Als de ziele luistert, M&L Cahier 18, Brussel (Vlaamse Overheid – Ruimte & Erfgoed), 2009 (ISBN 978-90-403-0294-7).

CLIV - CRUCIFIX BEGRAAFPLAATS SINT-ANNAKERK STENE-DORP

Monumentaal houten kruisbeeld tegen de buitenmuur van de Sint-Annakerk. Volgens de overlevering afkomstig uit een beeldhouwatelier in Oberammergau. De figuur is uit één stuk hout (met uitzondering van de armen) en is ca. 250 cm hoog.

WISSELWERKING VAN DE “ORIENT-EXPRESS” EN OOSTENDE: een oppuntstelling.

door Emile SMISSAERT

* De **ORIENT-EXPRESS** (verder in het betoog afgekort als: **O.E.**) :

Men kan gewagen van een familie van de Orient-Express. Een erg “gecompliceerde”, inderdaad licht misleidende in-haar-soort verbinding, zoals mijn zegsman - naast dhr. Werner Sölch (München) één der experten ter zake - dhr. Jürgen Klein (Mönchengladbach, Duitsland), zich kernachtig uitgedrukte en me in 2008 per telefoon nadere, verhelderende en aanneembare uitleg verschafte die ik aanvankelijk in een memorandum neerschreef en hier nu in het kort prijs geef.

Er waren verscheidene “takken”. Zijzelf vertrok e (via Calais) als Parijs-Wenen-Boedapest-Constantinopel (nu Istanbul genaamd):

- ° dagelijks een trein tussen Parijs en Boedapest;
- ° 2 x p. week een treinstel tussen Parijs-Boedapest-Boekarest-Constantinopel;
- ° 3 x p. week een trein tussen Parijs-Boedapest-Belgrado-Constantinopel.

* **OOSTENDE en haar ROL ter zake :**

~ Het treinstel dat vanuit Oostende vertrok, was **NIET** de O.E. zelf, maar wel de “Oostende/Calais-Wenen Express” (1894-1995), en daar lag de fout. Op kaarten was tot nu een wirwar van spoorlijnen, in **zwart-wit** gedrukt, te onderscheiden, iets wat zeer misvatting tot interpreteren was (1).